

Lieta C-311/24

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2024. gada 29. aprīlis

Iesniedzējtiesa:

Oberlandesgericht Wien (Austrija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2024. gada 26. aprīlis

Prasītāja:

Bundswettbewerbsbehörde

Atbildētāja:

M. GmbH

Pamatlietas priekšmets

Atbilstoša naudas soda uzlikšana atbilstoši *Faire-Wettbewerbsbedingungen-Gesetz* [Godīgu konkurences noteikumu likuma] (turpmāk tekstā arī – “FWBG”) 6. panta 2. punktam par piegādātājiem adresētiem maksājuma pieprasījumiem

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2019/633 (2019. gada 17. aprīlis) par negodīgu tirdzniecības praksi starpuzņēmumu attiecībās lauksaimniecības un pārtikas piegādes ķēdē (turpmāk tekstā arī – “Direktīva 2019/633”) 6. panta 1. punkta e) apakšpunkta interpretācija; Austrijas tiesību saderība ar šo direktīvu; LESD 267. pants

Prejudiciālie jautājumi

1.a) Vai Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2019/633 (2019. gada 17. aprīlis) par negodīgu tirdzniecības praksi starpuzņēmumu attiecībās

lauksaimniecības un pārtikas piegādes ķēdē 6. panta 1. punkta e) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka gadījumā, ja pircējs, pamatojoties uz vienoti motivētu lēmumu, vienā un tajā pašā dienā no vairākiem piegādātājiem, uz kuriem attiecas šīs direktīvas aizsardzība saskaņā ar tās 1. pantu, pretēji šīs direktīvas 3. panta 1. punkta d) apakšpunktam attiecīgi atsevišķi pieprasa veikt maksājumu, šī tiesību norma nepieļauj valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar ko šie maksājuma pieprasījumi to kopumā ir uzskatāmi par vienu vienotu pārkāpumu (vienotu nodarījumu), par kuru ir piemērojams tikai viens sods?

1.b) Vai, ņemot vērā Direktīvas (ES) 2019/633 6. panta 1. punkta pēdējā teikumā izvirzīto prasību, ka sodam ir jābūt iedarbīgam, samērīgam un atturošam, ņemot vērā pārkāpuma būtību, ilgumu, atkārtosanos un smagumu, atbildi uz 1.a) jautājumu ietekmē tas, ka saskaņā ar Austrijas tiesību normu, kurā ir paredzēts sods (*FBWG* 6. panta 2. punkts), par to maksimāli piemērojamais naudas sods ir (tikai) 500 000 EUR?

2) Ja atbilde uz 1.a) jautājumu ir apstiprinoša:

Vai Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas (ES) 2019/633 (2019. gada 17. aprīlis) par negodīgu tirdzniecības praksi starpuzņēmumu attiecībās lauksaimniecības un pārtikas piegādes ķēdē 6. panta 1. punkta e) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka katrs maksājuma pieprasījums katram piegādātājam – ciktāl tas ir pretrunā Direktīvas (ES) 2019/633 3. panta 1. punkta d) apakšpunktā paredzētajam aizliegumam – ir uzskatāms par patstāvīgi sodāmu tirdzniecības praksi, par kuru saskaņā ar kumulācijas principu ir jāuzliek viens patstāvīgs sods (naudas sods), un tātad ir jāuzliek vairāki naudas sodi, ņemot vērā to, ka saskaņā ar Austrijas tiesību normu, kurā ir paredzēts sods (*FBWG* 6. panta 2. punkts), maksimāli piemērojamais naudas sods ir 500 000 EUR?

Atbilstošās Savienības un starptautisko tiesību normas

LESD 101. panta 3. punkts

LESD 102. pants

Padomes Regulas (EK) Nr. 1/2003 (2002. gada 16. decembris) par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Līguma 81. un 82. pantā, 25. pants

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/633 (2019. gada 17. aprīlis) par negodīgu tirdzniecības praksi starpuzņēmumu attiecībās lauksaimniecības un pārtikas piegādes ķēdē

Direktīvas 2019/633 6. panta 1. punkta e) apakšpunkts un 1. punkta pēdējais teikums ir formulēti šādi:

“1. Dalībvalstis nodrošina, ka katrai no to izpildiestādēm ir nepieciešamie resursi un zināšanas savu pienākumu pildīšanai, un piešķir tai šādas pilnvaras:

[..]

e) pilnvaras noteikt vai ierosināt procedūras, lai pārkāpuma izdarītājam uzliktu naudassodus un citus vienlīdz efektīvus sodus, un pagaidu noregulējumu saskaņā ar valsts noteikumiem un procedūrām;

[..]

Sodi, kas minēti e) apakšpunktā ir iedarbīgi, samērīgi un atturoši, ņemot vērā pārkāpuma būtību, ilgumu, atkārtošanas un smagumu.”

Eiropas Cilvēktiesību konvencijas 7. protokola 4. pants

Savienības tiesu un starptautisko tiesu judikatūra

Spriedums, 1999. gada 8. jūlijs, C-49/92 P, Komisija/*Anic Partecipazioni*, EU:C:1999:356

Spriedums, 2010. gada 1. jūlijs, *AstraZeneca/Komisija*, T-321/05, EU:T:2010:266

Spriedums, 2012. gada 5. jūnijs, *Bonda*, C-489/10, EU:C:2012:319

Spriedums, 2015. gada 24. jūnijs, *Fresh Del Monte Produce/Komisija un Komisija/Fresh Del Monte Produce*, C-293/13 P un C-294/13 P, EU:C:2015:416

Spriedums, 2017. gada 26. janvāris, *Villeroy & Boch – Belgium/Komisija*, C-642/13 P, EU:C:2017:58

Spriedums, 2018. gada 20. marts, *Menci*, C-524/15, EU:C:2018:197

Spriedums, 2019. gada 12. septembris, *Maksimovic u.c.*, C-64/18, C-140/18, C-146/18 un C-148/18, EU:C:2019:723

Spriedums, 2020. gada 22. oktobris, *Silver Plastics un Johannes Reifenhäuser/Komisija*, C-702/19 P, EU:C:2020:857

Spriedums, 2022. gada 22. marts, *Nordzucker u.c.*, C-151/20, EU:C:2022:203

Spriedums, 2022. gada 16. jūnijs, *Sony Corporation un Sony Electronics/Komisija*, C-697/19 P, EU:C:2022:478

Spriedums, 2022. gada 16. jūnijs, *Toshiba Samsung Storage Technology un Toshiba Samsung Storage Technology Korea/Komisija*, C-700/19 P, EU:C:2022:484

Spriedums, 2023. gada 9. novembris, *Altice Group Lux/Komisija*, C-746/21 P, EU:C:2023:836

ECT, 2009. gada 10. februāris, *Zolotoukhine* pret Krieviju, pieteikums Nr. 14939/03

Atbilstošās valsts tiesību normas un judikatūra

Godīgu konkurences noteikumu likums (*BGBI I 2021/239, FWBG*), ar kuru tika transponēta Direktīva 2019/633.

Ar *FWBG* 5.a panta 2. punkta 1.–5. apakšpunktu ar identisku formulējumu tiek transponēts Direktīvas 2019/633 1. panta 2. punkta a)–e) apakšpunkts; *FWBG* 5.a panta 3. punktā atbilstoši Direktīvas 2019/633 1. panta 2. punktam ir noteikta pirkumu teritoriālā saikne ar Eiropas Savienībā.

***FWBG* 5.a pants** ir formulēts šādi:

“(1) Šīs nodaļas noteikumi reglamentā cīņu pret negodīgu tirdzniecības praksi saistībā ar lauksaimniecības un pārtikas produktu pārdošanu. To mērķis ir transponēt Direktīvu (ES) 2019/633 par negodīgu tirdzniecības praksi starpuzņēmumu attiecībās lauksaimniecības un pārtikas piegādes ķēdē, OV L 111, 2019. gada 25. aprīlis, 59. lpp. (turpmāk tekstā – “Direktīva (ES) 2019/633”). Pirmā nodaļa un Kartellgesetz 2005 [2005. gada Likums par aizliegtu vienošanos] (turpmāk tekstā arī – “KartG 2005”), BGBI. I Nr. 61/2005, paliek neskarti.

(2) Šīs nodaļas noteikumus piemēro konkrētiem tirdzniecības prakses veidiem, kas tiek izmantoti saistībā ar lauksaimniecības un pārtikas produktu pārdošanu, ko veic:

1) piegādātāji, kuru gada apgrozījums nepārsniedz 2 000 000 EUR, pircējiem, kuru gada apgrozījums ir vairāk nekā 2 000 000 EUR;

2) piegādātāji, kuru gada apgrozījums ir vairāk nekā 2 000 000 EUR un nepārsniedz 10 000 000 EUR, pircējiem, kuru gada apgrozījums ir vairāk nekā 10 000 000 EUR;

3) piegādātāji, kuru gada apgrozījums ir vairāk nekā 10 000 000 EUR un nepārsniedz 50 000 000 EUR, pircējiem, kuru gada apgrozījums ir vairāk nekā 50 000 000 EUR;

4) piegādātāji, kuru gada apgrozījums ir vairāk nekā 50 000 000 EUR un nepārsniedz 150 000 000 EUR, pircējiem, kuru gada apgrozījums ir vairāk nekā 150 000 000 EUR;

5) piegādātāji, kuru gada apgrozījums ir vairāk nekā 150 000 000 EUR un nepārsniedz 350 000 000 EUR, pircējiem, kuru gada apgrozījums ir vairāk nekā 350 000 000 EUR;

[..]

(3) Šī nodaļa attiecas uz pārdošanu, ja piegādātāja vai pircēja, vai abu uzņēmējdarbības vieta ir Eiropas Savienībā.

[..].”

FWBG 5.c panta 1. punkts: “I pielikumā uzskaitītās tirdzniecības prakses ir aizliegtas. [..].”

FWBG I pielikuma virsraksts ir šāds: “Absolūti aizliegtas tirdzniecības prakses: [..].”

FWBG I pielikuma 4. punkts ir formulēts šādi: “Pircējs pieprasa no piegādātāja maksājumus, kas nav saistīti ar piegādātāja lauksaimniecības un pārtikas produktu pārdošanu.”

FWBG 5.c pantā, skatīts kopā ar tā I pielikuma 4. punktu, minētā aizliegtā prakse atbilst Direktīvas 2019/633 3. panta 1. punkta d) apakšpunktā minētajai praksei. Šī aizliegumu saturošā tiesību norma tika transponēta burtiski.

FWBG 5.b panta 2. punkts ir formulēts šādi:

““Pircējs” ir jebkura fiziska vai juridiska persona, kas nav patērētājs, neatkarīgi no vietas, kurā minētā persona veic uzņēmējdarbību, vai jebkura publiska iestāde, kas Eiropas Savienībā pērk lauksaimniecības un pārtikas produktus; jēdziens “pircējs” var attiekties arī uz šādu fizisku vai juridisku personu grupu; [..].”

FWBG 5.b panta 3. punkts ir formulēts šādi:

““Piegādātājs” ir jebkurš lauksaimniecības produktu ražotājs vai jebkura fiziska vai juridiska persona, kas neatkarīgi no vietas, kurā tie veic uzņēmējdarbību, pārdod lauksaimniecības un pārtikas produktus; jēdziens “piegādātājs” var attiekties arī uz šādu lauksaimniecības produktu ražotāju grupu vai šādu fizisku vai juridisku personu grupu, piemēram, ražotāju organizācijām, piegādātāju organizācijām un šādu organizāciju apvienībām; [..].”

FWBG 5.b panta 2. un 3. punktā “pircēja” un “piegādātāja” jēdzienu formulējums ir identisks ar Direktīvā 2019/633 ietverto formulējumu (Direktīvas 2019/633 2. panta 2) punkts).

Bundesgesetz vom 23. Jänner 1974 über die mit gerichtlicher Strafe bedrohten Handlungen [1974. gada 23. janvāra Federālais likums par darbībām, par kurām draud tiesas piespriests sods] (turpmāk tekstā – “Strafgesetzbuch” vai “StGB”), BGBl. I Nr. 60/1974, 28. panta 1. punkts

Verwaltungsstrafgesetz 1991 [1991. gada Administratīvo pārkāpumu likums] (turpmāk tekstā – “Verwaltungsstrafgesetz” vai “VStG”), BGBl. I Nr. 52/1991, 22. panta 2. punkts

Kartellgesetz 2005 – KartG 2005, BGBl. I Nr. 61/2005; 1., 2., 4.a, 5., 29., 33. pants

OGH [Oberster Gerichtshof, Augstākā tiesa], 2001. gada 20. jūnijs, 11 Os 51/11a.

OGH, 2006. gada 27. februāris, 16 Ok 52/05

OGH, 2007. gada 11. aprīlis, 13 Os 1/07g

OGH, 2013. gada 17. septembris, 11 Os 73/13i

OGH, 2015. gada 8. oktobris, 16 Ok 2/15b

OGH, 2023. gada 11. maijs, 16 Ok 3/23m

Īss fakti un tiesvedības izklāsts

- 1 Atbildētāju ekonomiski smagi skāra Covid-19 pandēmijas ietekme uz tūrismu un no tās izrietošais pircēju trūkums pārtikas mazumtirdzniecības nozarē, un tā saskārās ar milzīgu izmaksu pieaugumu, it īpaši enerģētikas nozarē, kā arī ar augstu inflāciju un procentu likmju izmaiņu izraisītu finansējuma izmaksu pieaugumu.
- 2 Atbildētāja piesaistīja konsultāciju uzņēmumu, kura uzdevums bija sniegt tai atbalstu “pārveides procesa” īstenošanā, lai nodrošinātu uzņēmuma ilgtermiņa pastāvēšanu un konkurētspēju.
- 3 Stratēģiskā pārorientēšanās paredzēja pārmaiņas visās uzņēmuma jomās, bet it īpaši kategoriju pārvaldībā, loģistikā, mārketingā un tirgu reorganizācijā (piemēram, tika plānota plauktu paplašināšana ar jauniem telpu augstumiem, kā rezultātā bija nepieciešami jauni zemāki plaukti).
- 4 Pēc konsultāciju uzņēmuma ieteikuma atbildētāja 2023. gada 16. maijā tiešsaistē organizēja “Piegādātāju dienas konferenci”, kuras laikā tā tās piegādātājiem sniedza pārskatu par pašreizējo tirgus situāciju un ar to saistītajām problēmām, kā arī informēja par pašreizējiem atbildētājas ciestajiem zaudējumiem. Kā nākotnes perspektīva tika izskaidrots pārveides process, kurā atradās atbildētāja.
- 5 Piegādātāju dienas konferences laikā atbildētāja tās piegādātājiem paziņoja, ka pēc tam tiks pieprasīts finansiāls atbalsts pārveides procesam.
- 6 2023. gada 17. maijā tika nosūtītas e-pasta vēstules, kurām bija pievienoti rēķinu projekti par dažāda apmēra vienreizējiem maksājumiem. Šo rēķinu mērķis un vispārējais plāns bija finansēt šī pārveides procesa izmaksas ar piegādātāju naudas iemaksām. Vēstules attiecīgi bija adresētas attiecīgi vienam piegādātājam un tika nosūtītas vienlaicīgi.

- 7 Šīs e-pasta vēstules – izņemot rēķina projektā norādīto summu un diferenciāciju atkarībā no tā, vai attiecīgais piegādātājs piedalījās vai nepiedalījās Piegādātāju dienas konferencē – attiecībā pret visiem piegādātājiem ir formulētas vienādi:

“[..]

Lai varētu īstenot [šo pārveides procesu], mums ir nepieciešams jūsu atbalsts. Konkrēti, [atbildētāja] sagaida, ka Jūs kā viens no nozīmīgākajiem klientiem veiksiat ieguldījumu 15 000 EUR apmērā [piezīme: e-pasta vēstulēs ir minētas atšķirīgas summas] mūsu kopējā nākotnē.

Šim nolūkam mēs jau esam pasūtījuši rēķina projektu.

Mēs sekosim līdzī Jūsu kā partnera vēlmei sniegt atbalstu. Lūdzu, ņemiet vērā, ka Jūsu ieguldījums ilgtspējīgi stiprinās mūsu partnerību un palīdzēs mums kopā veidot veiksmīgu nākotni. Jūsu rokās ir pārvērst šo plānu realitātē.”

- 8 Prasītāja 2023. gada 10. novembrī iesniedza *Kartellgericht* [Konkurences tiesai] 16 atsevišķus pieteikumus pret atbildētāju par atbilstoša naudas soda uzlikšanu saskaņā ar *FWBG* 6. panta 2. punktu ar pamatojumu, ka atbildētāja ir pārkāpusi *FWBG* 5.c panta 1. punktu, skatīts kopā ar tā I pielikuma 4. punktu, kā pircējai pieprasot no 16 piegādātājiem maksājumu, kas nav saistīts ar lauksaimniecības un pārtikas produktu pārdošanu.
- 9 *Oberlandesgericht Wien* [Apelācijas tiesas Vīnē] Senāta nodaļā, kas iesniedza lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, tiek lemts par četriem maksājuma pieprasījumiem no 10 000 līdz 18 000 EUR apmērā.

Pamatlietas dalībnieku galvenie argumenti

- 10 **Prasītājas** ieskatā atbildētāja ar katru maksājuma pieprasījumu ir pārkāpusi *FWBG* 5.c panta 1. punktu, kas skatīts kopā ar tā I pielikuma 4. punktu.
- 11 *FWBG* 2. nodaļas piemērošanai nepieciešamā apgrozījuma attiecība (kas noteikta *FWBG* 5.a panta 2. punktā) starp atbildētājas kā pircējas apgrozījumu *FWBG* 5.b panta 2. punkta izpratnē un piegādātāja apgrozījumu *FWBG* 5.b panta 3. punkta izpratnē ir izpildīta.
- 12 **Atbildētāja** apstrīd *FWBG* pārkāpumu, jo atbildētāja neesot pieprasījusi veikt maksājumus *FWBG* 5.c panta 1. punkta, kas skatīts kopsakarā ar tā I pielikuma 4. punktu, izpratnē. Atbildētāja esot tikai aicinājusi veikt ieguldījumus, skaidri norādot uz maksājuma brīvprātīgo raksturu.

Argumenti par atsevišķu pieteikuma iesniegšanu

- 13 **Prasītāja** apgalvo, ka atbildētāja 16 reizes ir pārkāpusi *FWBG* 5.c panta 1. punktu, skatīts kopā ar tā I pielikuma 4. punktu, pieprasot no 16 dažādiem

piegādātājiem dažāda apmēra maksājumu, kas ir aizliegts saskaņā ar *FWBG* 5.c panta 1. punktu, skatīts kopsakarā ar tā I pielikuma 4. punktu.

- 14 Attiecīgajā *FWBG* daļā esot transponēta Direktīva 2019/633. Direktīvā 2019/633 un *FWBG* izvēlētais formulējums skaidri liecinot par to, ka likumdevēja nolūks ir izvērtēt izdarītos pārkāpumus, pamatojoties uz individuāli iesaistīto piegādātāju un individuāli iesaistīto pircēju, vai attiecīgi izmantot šīs abas personas kā galveno izvērtēšanas kritēriju ar identitāti radošu efektu. Tas izrietot jau no “pircēja” un “piegādātāja” definīcijām, jo tajās abi termini ir definēti kā “jebkura fiziska vai juridiska persona, neatkarīgi no vietas, kurā minētā persona veic uzņēmējdarbību” vai “šādu fizisku vai juridisku personu grupa”. Saistībā ar noteikumiem par attiecīgā gada apgrozījuma aprēķināšanu (*FWBG* 5.a panta 2. punkts) varot secināt, ka par “pircēju” un “piegādātāju” – pamatojoties uz “neatkarīga uzņēmuma”, “partneruzņēmuma” un “saistītā uzņēmuma” definīcijām Ieteikuma 2003/361/EK pielikumā – principā ir jāuzskata atsevišķi un neatkarīgi uzņēmumi, izņemot uzņēmumu grupas gadījumā.
- 15 Austrijas likumdevējs, formulējot sodu, esot nolēmis noteikt maksimālo summu 500 000 EUR apmērā, nevis procenta likmi no gada apgrozījuma (*FWBG* 6. panta 2. punkts).
- 16 Likumā ietvertajā konkrēti aizliegto negodīgu tirdzniecības darbību sarakstā esot izmantota vienskaitļa forma saistībā ar “piegādātāju” vai attiecīgi “pircēju”. Izvēlētais vienskaitļa formas lietojums esot loģiski saistīts ar gada apgrozījumu, kas izmantojams saskaņā ar *FWBG* 5.a pantu un kas parasti ir jāaprēķina tikai “neatkarīgām sabiedrībām”, “partneruzņēmumiem” un “saistītām sabiedrībām”. Īpašā vienskaitļa formas izvēle attiecībā uz “piegādātāju” vai attiecīgi “pircēju” izrietot it īpaši no negodīgas tirdzniecības prakses formulējuma *FWBG* I pielikuma 4. punktā. Tajā esot paredzēts, ka viena vai vairāku maksājumu pieprasīšana (daudzskaitļa lietošana) no piegādātāja ir negodīga tirdzniecības prakse.
- 17 No Direktīvas 2019/633 aizsardzības mērķa, kā arī *FWBG* otrās nodaļas izrietot nepieciešamība īstenot principā atsevišķu procedūru attiecībā uz katru piegādātāju, kuru ir skārusi pircēja negodīga tirdzniecības prakse.
- 18 Direktīva 2019/633, kas ir transponēta *FWBG* otrajā nodaļā, nav “īpašs tiesību akts aizliegto vienošanos jomā”, kā apgalvo atbildētāja. Tieši pretēji, esot jārada normatīvā vide, kurā sarunu process starp pārtikas piegādes ķēdes dalībniekiem noved pie taisnīga rezultāta.
- 19 Šajā ziņā esot jānošķir problēmas, kas izriet no potenciāli negodīgas tirdzniecības prakses, un problēmas, kas saistītas ar rīcību, kas vērsta pret konkurenci. Direktīvas 2019/633 mērķis neesot nedz aizsargāt konkurenci kā institūciju, nedz aizsargāt patērētājus no maldinošas reklāmas un citas negodīgas prakses, bet gan saglabāt pienācīgu interešu līdzsvaru starp piegādātājiem un to klientiem *B2B* nozarē (skat. 1. un 6. apsvērumu).

- 20 Turklāt no Direktīvas 2019/633 7. un 14. apsvēruma skaidri izrietot, ka lauksaimniecības un pārtikas apgādes ķēdes primārie ražotāji ir aizsardzības adresāti, kuri jāaizsargā pret negodīgas tirdzniecības prakses tiešu vai netiešu negatīvu ietekmi. Šajā ziņā vienmēr tiek ņemta vērā individuālā piegādātāja un individuālā pircēja relatīvā spēja aizstāvēt savas intereses, kas ir jāvērtē, pamatojoties uz attiecīgo gada apgrozījumu.
- 21 Tieši tas, ka šī spēja aizstāvēt savas intereses – starp individuālo piegādātāju un individuālo pircēju – nav līdzsvarā, ļaujot piemērot Direktīvu 2019/633, un tādējādi radoties nepieciešamību apkarot negodīgu tirdzniecības praksi. Tāpēc tas, ka spējas aizstāvēt savas intereses neatrodas līdzsvarā, ir būtiska individuāla pārkāpuma pazīme. Saistībā ar nodarījuma identitāti, ņemot vērā – no Direktīvas 2019/633 izrietošo – aizsardzības mērķi, ir jāņem vērā individuālās attiecības starp pircēju un piegādātāju, uz kuru pamata ir jāizvērtē arī piemērotās negodīgas tirdzniecības prakses individuālais netaisnīgums.
- 22 Arī Eiropas Komisija Direktīvas 2019/633 projekta (Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par negodīgu tirdzniecības praksi starpuņēmumu attiecībās pārtikas piegādes ķēdē, 2018. gada 12. aprīlis, COM(2018) 173 *final*, 2018/0082 (COD), (turpmāk tekstā – “Direktīvas 2019/633 projekts”) eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018PC0173, skatīts 2024. gada 3. janvārī) pamatojumā skaidri norādot, ka tiesību aktu aizliegto vienošanos jomā regulējuma tvērums atšķiras no negodīgas tirdzniecības prakses apkarošanas regulējuma tvēruma un ka šie tiesiskie regulējumi ir spēkā neatkarīgi un papildina viens otru. Visbeidzot esot jāņem vērā arī juridiskais pamats, kas izmantots, lai pieņemtu Direktīvu 2019/633. Ja nolūks būtu bijis izveidot konkurences noteikumus (īpašus tiesību aktus aizliegto vienošanos jomā) lauksaimniecības un pārtikas piegādes ķēdei, kā juridiskais pamats būtu bijis pieejams LESD 103. pants. Tomēr šī iespēja neesot tikusi izmantota. Tā vietā esot ticis izvēlēts LESD 43. panta 2. punkts, kura mērķis ir kopējās lauksaimniecības un zivsaimniecības politikas mērķu īstenošana.
- 23 Tas nozīmējot, ka nav pamata piemērot Eiropas konkurences tiesībās izstrādāto vienota, kompleksa un turpināta pārkāpuma juridisko jēdzienu.
- 24 Austrijas likumdevējs, formulējot piemērojamo sodu, atšķirībā no tiesību aktiem aizliegto vienošanos jomā esot nolēmis noteikt fiksētu maksimālo summu, nevis procenta likmi. Šīs maksimālās summas ietvaros, nosakot konkrētu naudas sodu, nozīme būšot arī tam, pie kuras apgrozījuma lieluma kategorijas (*FWBG* 5.a panta 2. punkts) pieder pircējs. Lai gan sods līdz 500 000 EUR apmērā esot diezgan eksistenciāls pircējam, kuram ir piemērojams minētās tiesību normas 1. apakšpunkts, gadījumā, ja pircējs ietilpst augstākajās apgrozījuma kategorijās līdz minētā likuma 6. apakšpunktam, tas nešķiet atbilstošs, lai pienācīgi atspoguļotu nopietnus un tālejošus pārkāpumus kopējā maksimālajā summā. Tieši pretēji, salīdzinot ar administratīvo pārkāpumu tiesību normām, šajā gadījumā esot jāpieņem kumulācijas principa piemērošana, kas nozīmē, ka par katru atsevišķu pārkāpumu ir jāuzliek naudas sods attiecīgi līdz 500 000 EUR apmērā.

- Ņemot vērā minētos argumentus un ar direktīvu saderīgu interpretāciju, tas nozīmējot, ka *FWBG* otrā nodaļa principā ir balstīta uz atsevišķa gadījuma izvērtējumu un līdz ar to arī uz atsevišķu procesu virzīšanu.
- 25 Tādējādi 16 atsevišķu procesu virzīšana nav mākslīga nošķiršana, bet gan ir nepieciešama, pamatojoties uz *FWBG* individuālajiem vērtēšanas kritērijiem.
 - 26 **Atbildētāja** iebilst pret atsevišķu pieteikumu iesniegšanu un atsevišķu procedūru piemērošanu, norādot, ka visi 16 prasītājas atsevišķi iesniegtie pieteikumi ir balstīti uz vieniem un tiem pašiem faktiem, un tāpēc runa esot par pārmetumu, ka ir izdarīts viens pārkāpums. Mākslīga sadalīšana 16 procesos esot pretrunā principam “ne bis in idem”.
 - 27 Nesen ECT, izskatot jautājumu par viena un tā paša noziedzīgā nodarījuma esamību (galvenokārt ECT, 2009. gada 10. februāris, 14939/03, *Zolotoukhine pret RU*, 71. un nākamie punkti, kā arī 82. un 83. punkts), galvenokārt esot balstījusies uz vērtējamo situāciju (vieniem un tiem pašiem faktiem). Atbilstoši minētajam ECPAK 7. protokola 4. panta pārkāpums esot konstatējams tad, ja vieni un tie paši fakti noved pie vairākkārtējas kriminālvajāšanas vai sodīšanas identisku faktu vai būtībā vienādu faktu dēļ (“identical facts or facts which are substantially the same”). Saskaņā ar ECT judikatūru pieņēmums par “idem” ir vienmēr jāizdara tad, ja abu pārkāpumu pamatā ir identiski vai principā vienādi fakti. Šajā ziņā ECT ieskatā ir jābalstās uz faktiem, kas veido konkrētu faktisku apstākļu kopumu, kas ir nesaraujami saistīti laikā un telpā. *OGH* ieskatā pieņēmums par identisku nodarījumu, “idem”, – neatkarīgi no juridiskās kvalifikācijas vai ierobežotā tiesiskā labuma – ir jāizdara, ja procedūras vai attiecīgi lēmumi ir balstīti uz vienu un to pašu vēsturisko faktisko situāciju. *OGH* nolēmumā 11 Os 73/13i uzsver: “Piemērojamie vērtēšanas kritēriji ir nodarījuma izdarīšanas laiks, nodarījuma izdarīšanas vieta, nodarījuma objekts, nodarījuma izdarītājs, nodarījumā cietušais vai radītās vai paredzētās sekas. Šajā ziņā faktu kopumu, kas pēc savas būtības ir nesaraujami saistīti un sakrīt laikā un telpā, nevar sadalīt mākslīgi atsevišķās darbībās.”
 - 28 Šāda “idem” definīcija nozīmējot, ka prasītājas pret atbildētāju 16 procesos izteiktie pārmetumi par *FWBG* 5.c panta 1. punkta, kas skatīts kopā ar tā I pielikuma 5. punktu, pārkāpumu veido vienotus identiskus faktus.
 - 29 *FWBG* 6. panta 2. punktā esot paredzēts, ka *Kartellgericht* “var uzlikt naudas sodu, kura maksimālais apmērs nepārsniedz 500 000 EUR”.
 - 30 Uzsākot atsevišķas procedūras, prasītāja apejot likumā paredzēto noteikumu, atbilstoši kuram ir paredzēts **viens** naudas sods līdz maksimāli 500 000 EUR apmērā. Tas ne tikai pārmērīgi noslogojot atbildētājas finansiālās iespējas, bet arī palielinot procesuālās izmaksas un pārmērīgi apgrūtinot tiesas darbību.
 - 31 Tā kā visu piegādātājiem adresēto lūgumu veikt ieguldījumus pamatā esot bijis vispārējs plāns kompensēt pārveides procesa izmaksas, izmantojot tās lauksaimniecības un pārtikas produktu piegādātāju finansiālo ieguldījumu, lai

tādējādi nodrošinātu atbildētājas turpmāku pastāvēšanu, esot konstatējama viena vienota rīcība.

- 32 Pakārtoti, atbildētāja apgalvo, ka tai pārnestā rīcība ir **vienots un turpināts pārkāpums**. Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru tiesību aizliegto vienošanos jomā pārkāpums var izrietēt ne tikai no atsevišķas darbības, bet arī no virknes darbību vai turpinātas rīcības, pat ja viens vai vairāki šīs darbību virknes vai turpinātas rīcības elementi paši, aplūkojot atsevišķi, arī var būt minētās normas pārkāpums (EST, C-697/19 P, 62. punkts). Tas esot juridisks jēdziens, kas radies tiesību attīstības ceļā, kura pirmsākumi meklējami Tiesas principiālajā nolēmumā lietā C-49/92 P. Eiropas tiesas šajā ziņā ir atzinušas, ka “[..] konstatētās vienošanās un saskaņotās darbības [..] to kopīgā mērķa dēļ bija daļa no regulāru sanāksmju sistēmām, lai noteiktu cenu mērķus un kvotas, kas savukārt bija daļa no virknes attiecīgo uzņēmumu centienu, lai sasniegtu vienotu ekonomisko mērķi, proti, cenu tendenču izkropļošanu. Tāpēc būtu mākslīgi sadalīt šo nepārtraukto rīcību, ko raksturo viens mērķis, un uzskatīt to par vairākiem patstāvīgiem pārkāpumiem.”

Arī Austrijā konkurences tiesību pārkāpumu gadījumā pastāvīgajā judikatūrā tiek izmantots vienota un turpināta pārkāpuma juridiskais jēdziens (16 Ok 2/15b).

Vienota un turpināta pārkāpuma jēdziens paredz, ka pastāv “vispārējs plāns”, kurā dažādas darbības iekļaujas to identiskā mērķa dēļ, neatkarīgi no tā, ka viena vai vairākas no šīm darbībām arī pašas par sevi un vērtētas atsevišķi varētu būt konkurences tiesību pārkāpums.

- 33 Eiropas tiesu judikatūrā šis tiesību institūts tiek izmantots arī LESD 102. panta/*KartG* [*Kartellgesetz*, Aizliegtu vienošanos likums] 5. panta pārkāpumu gadījumā. Eiropas Vispārējās tiesas ieskatā (T-321/05, 892. un 893. punkts), piemērojot vienota un turpināta pārkāpuma tiesību institūtu saistībā ar ļaunprātīgu rīcību, ir jāpārbauda, vai darbības savstarpēji papildina viena otru.
- 34 Vienota un turpināta pārkāpuma juridiskais jēdziens esot piemērojams arī *FWBG* vai attiecīgi *FWBG* 5.a un nākamajos pantos ietverto Direktīvas 2019/633 transpozīcijas tiesību normu pārkāpumu gadījumā, ja starp pārkāpumiem pastāv savstarpēji papildinoša saikne, t.i., tie ir līdzīgi pēc izdarīšanas veida, ir cieši saistīti laikā un to pamatā ir vienots nodoms vai attiecīgi vienots plāns, jo *FWBG* 5.a un nākamajos pantos ietverto Direktīvas 2019/633 transpozīcijas tiesību normu un tajā minēto pārkāpumu pamatā ir sistēma, kas aizsardzības mērķa, likumdevēja mērķa un iedarbības ziņā ir ļoti līdzīga LESD 102. pantā/*KartG* 5. pantā paredzētajiem aizliegumiem aizliegto vienošanos jomā.
- 35 Atbildētājas rīcība pret 16 piegādātājiem attiecoties uz faktu kopumu, kas pēc savas būtības ir nesaraujami saistīti. Ieguldījumu plānu esot pilnībā izstrādājis vadības konsultāciju uzņēmums, ar kuru atbildētāja konsultējās, un atbildētāja to (daļēji) akceptēja. Mērķis esot bijis panākt lielāku klātbūtni tirgū, veicot pārstrukturēšanu un papildu ieguldījumus. Šajā nolūkā esot bijis jāaicina veikt ieguldījumus finansiāli spēcīgi piegādātāji, kuriem bija jāveicina klienta turpmāka

- pastāvēšana. Ņemot to vērā, ir jāpieņem, ka iepriekš minētā “vispārējā plāna” prasība ir nepārprotami izpildīta ieguldījumu lūguma gadījumā.
- 36 Direktīvas 2019/633 un *FWBG* mērķa vērtējums liecinot par to, ka *FWBG* ir tiesību akts konkurences vai attiecīgi aizliegto vienošanos jomā.
- 37 No Direktīvas 2019/633 apsvērumiem izrietot, ka tās mērķis ir aizsargāt piegādātājus konkrētā nozarē no klientiem, kuriem ir liela ietekme tirgū. Šim nolūkam Direktīvā 2019/633 esot definēta virkne “darbību”, kas, šķiet, absolūti vai relatīvi ir jāaizliedz. Ir acīmredzami, ka šāda dominējošo uzņēmumu rīcība jau pārkāpj tiesību aktos aizliegto vienošanos jomā paredzēto ļaunprātīgas izmantošanas kontroli. Minētā prakse esot ļoti līdzīga tiesību aktiem aizliegto vienošanos jomā. Direktīvā 2019/633 un tiesību aktos aizliegto vienošanos jomā esot ietverta viena un tā pati pamatideja par “aizsardzību pret nevienlīdzību tirgū”.
- 38 It īpaši 9. apsvēruma formulējums, proti, “spēja aizstāvēt savas intereses, kas atbilst piegādātāja ekonomiskajai atkarībai no pircēja”, veido tiešu saikni ar ļaunprātīgas izmantošanas pārbaudes regulējumu saskaņā ar *KartG* 5. pantu/LESD 102. pantu.
- 39 Arī “godīgu un efektivitāti veicinošu līgumu” apraksts pēc savām pamatiezīmēm ir salīdzināms ar LESD 101. panta 3. punktā vai attiecīgi *KartG* 2. pantā paredzēto izņēmumu.
- 40 Visbeidzot nedrīkstot aizmirst Direktīvas 2019/633 un arī *FWBG* 5.a un nākamo pantu strukturālo uzbūvi, kas “aizliegumu kataloga” ziņā lielā mērā līdzinās tāda paša nosaukuma tiesību aktos aizliegto vienošanos jomā ietvertajiem noteikumiem, kas ir ietverti noteikumos par grupu atbrīvojumiem, t. s. “melnajam sarakstam”, un noteiktos apstākļos atļautajām darbībām, t.s. “pelēkajam sarakstam”.
- 41 Ņemot vērā minēto, ir jāsecina, ka vienota un turpināta nodarījuma juridiskais jēdziens ir izstrādāts tādiem vispārējiem faktiem, kādi tie ir šajā lietā. *FWBG* 5.a un nākamajos pantos ietvertā pārkāpumu sistēma ir balstīta uz tiesību aktiem aizliegto vienošanos jomā, it īpaši *KartG* 5. pantu, kura piemērošanas joma atšķiras no Direktīvas 2019/633 un *FWBG* tikai saistībā ar stingro prasību par dominējošo stāvokli tirgū. Līdz ar to būtu neloģiski, ja savstarpēji saistīts pārkāpums, ko raksturo vispārējs plāns, tiktu sadalīts dažādos pārkāpumos tikai tāpēc, ka tas tiek izmeklēts saskaņā ar *FWBG* 5.a un nākamajiem pantiem, nevis saskaņā ar *KartG* 5. pantu. Tieši pretēji, judikatūra par vienotiem un turpinātiem pārkāpumiem esot jāpiemēro arī *FWBG* pārkāpumiem.
- 42 Vienota un turpināta pārkāpuma vai turpināta delikta juridiskā koncepta nepiemērošana esot pretrunā arī Savienības tiesībās paredzētajam līdzvērtības principam.
- 43 Pienākums garantēt Savienības tiesību lietderīgo iedarbību, kas pamatojas uz dalībvalstu lojalitātes un sadarbības pienākumu saskaņā ar LES 4. panta 3. punktu,

ietverot arī no objektīviem rīcības standartiem izrietošo subjektīvo juridisko jēdzienu efektīvu aizsardzību to piemērošanas laikā. No minētā izrietot konkrētas prasības, kas ir jāpiemēro attiecībā uz valsts tiesībām, kas kļūst piemērojamas Eiropas tiesību aktu prasību neesamības gadījumā. Piemēram, Savienības tiesību pārkāpumu sodīšanai piemērojamiem materiālajiem un procesuālajiem noteikumiem jābūt līdzvērtīgiem noteikumiem, ar kuriem tiktu sodīti attiecīgi valsts tiesību pārkāpumi (līdzvērtības princips).

- 44 Tas attiecoties arī uz saikni starp *FWBG* 5.a un nākamajiem pantiem, kas balstās uz Savienības tiesībām (Direktīva 2019/633), un *KartG* 1. un nākamajiem pantiem. Procesuālā autonomija un daļēji arī materiāltiesiskā satura noteikšanas brīvība (īstenojot direktīvu) beidzoties, ja tiek traucēta līdzvērtība. Šāds līdzvērtības izkropļojums esot konstatējams, ja *FWBG* 4.a un nākamo pantu īstenošana valsts iekšienē, neraugoties uz lielo līdzību ar *KartG*, notiktu saskaņā ar citiem īstenošanas noteikumiem. Tas izrietot arī no Direktīvas 2019/633, saskaņā ar kuru izpildiestādēm ir jāaizsargā pircēja (Savienības tiesībās paredzētās) tiesības uz aizstāvību (Direktīvas 2019/633 35. apsvērums un 6. panta 2. punkts). Šīs tiesības uz aizstāvību nedrīkstot tikt mazinātas, pārmērīgi sadalot (turpinātu) pārkāpumu, jo tas būtu pretrunā līdzvērtībai.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu apkopojums

- 45 Ņemot vērā Direktīvā 2019/633 definēto mērķi, proti, izlīdzināt nevienlīdzību, kas bieži vien pastāv starp lauksaimniecības un pārtikas produktu piegādātājiem un pircējiem saistībā ar to spēju aizstāvēt savas intereses, transponēšana valsts tiesībās ir jāvērtē, ņemot vērā šo pamatnostādni. Pēc tam ir juridiski jākvalificē naudas soda sankcija saskaņā ar *FWBG* 6. panta 2. punktu un visbeidzot ir jāvērtē Austrijas doktrīna konkurences jomā vairāku likuma pārkāpumu gadījumā, kā arī šī sistēma ir jāanalizē, ņemot vērā Direktīvu 2019/633.
- 46 Starp piegādātāju un klientu (pircēju) finansiālo spēju pastāvošā nevienlīdzība Direktīvas 2019/633 1. pantā tiek atspoguļota ar apgrozījuma robežvērtībām, kas Austrijas tiesību aktos ir tikušas transponētas ar *FWBG* 5.a panta 2. punkta 1.–5. apakšpunktu. *FWBG* 5.a panta 1.–5. apakšpunktā atbilstoši Direktīvai 2019/633 kā robežvērtības ir paredzēti maksimālie un minimālie apgrozījuma apmēri kā *FWBG* 5.a un nākamo pantu piemērošanas nosacījumi.
- 47 *FWBG* netika iekļauti Direktīvas 2019/633 apsvērumi. Tomēr likumdošanas materiālos, konkrēti, valdības likumprojekta paskaidrojuma rakstā (*ErlRV 1167 XXVII. GP*, 1) saistībā ar *FWBG* tie ir atspoguļoti *mutatis mutandis*.
- 48 *FWBG* 6. panta 2. punktā, transponējot Direktīvas 2019/633 6. pantu, kā sods negodīgas tirdzniecības prakses aizlieguma pārkāpuma gadījumā ir paredzēts naudas sods.
- 49 Senāta, kas ir iesniedzis lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, ieskatā šai tiesību normai, kurā ir paredzēts sods, ir krimināltiesisks raksturs.

Naudas sods saskaņā ar Austrijas Likumu par aizliegtu vienošanos

- 50 Austrijas Likumā par aizliegtu vienošanos paredzētais naudas sods atbilstoši tā mērķim un sekām ir sods, kas pēc sava rakstura ir līdzīgs krimināltiesiskam sodam (*Oberster Gerichtshof, RIS-Justiz RS0120560*). Saskaņā ar *KartG* 29. pantu uzlikto naudas sodu mērķis ir sodīt par izdarītu netaisnību (represija) un novērst turpmāku pārkāpumu izdarīšanu neatkarīgi no tā, vai neatļauta rīcība joprojām turpinās vai tās sekas joprojām pastāv (prevencija). Tiesību aktos aizliegto vienošanos jomā paredzētie naudas sodi ir valsts piespiedu līdzeklis, un tāpēc tie ir daļa no krimināltiesībām plašākā nozīmē (Koprivnikar/Mertel, no: Egger/Harsdorf-Borsch, *Kartellrecht*, § 29 *KartG*, 2005. gads).
- 51 Naudas sods saskaņā ar *KartG* 29. pantu atbilst arī Tiesas lietā C-151/20 izvirzītajiem kritērijiem, lai to kvalificētu kā krimināltiesiska rakstura sodu.
- 52 Lietā C-151/20 Tiesa šajā jautājumā nosprieda šādi:

“29. punkts: Hartas 50. pantā ir paredzēts, ka “nevienu nedrīkst atkārtoti tiesāt vai sodīt krimināllietā par nodarījumu, par kuru viņš saskaņā ar tiesību aktiem Savienībā jau ticis attaisnots vai notiesāts ar galīgu spriedumu”. Tātad ar principu *ne bis in idem* ir aizliegts kumulēt gan procesus, gan sodus ar krimināltiesisku raksturu šī panta izpratnē par vienām un tām pašām darbībām un pret vienu un to pašu personu (spriedums, 2018. gada 20. marts, *Menci*, C-524/15, EU:C:2018:197, 25. punkts un tajā minētā judikatūra).

“30. punkts: Saistībā ar pamatlietā aplūkotās saukšanas pie atbildības un sodu krimināltiesiskā rakstura izvērtējumu, kas ir jāveic iesniedzējtiesai, ir jāatgādina, ka nozīme ir trim kritērijiem. Pirmais kritērijs ir attiecīgā pārkāpuma juridiskā kvalifikācija valsts tiesībās, otrais ir pats pārkāpuma veids, un trešais – soda, ko attiecīgajai personai varētu piespriest, smaguma pakāpe (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2012. gada 5. jūnijs, *Bonda*, C-489/10, EU:C:2012:319, 37. punkts, un 2018. gada 20. marts, *Menci*, C-524/15, EU:C:2018:197, 26. un 27. punkts).

“31. punkts: Šajā ziņā ir jāuzsver, ka Hartas 50. pants ir piemērojams ne tikai tāda veida saukšanai pie atbildības un sodiem, kuri valsts tiesībās ir kvalificēti kā “krimināltiesiski”, bet – neatkarīgi no šādas kvalifikācijas – tas ir attiecināms uz saukšanu pie atbildības un sodiem, kuriem ir krimināltiesisks raksturs saskaņā ar abiem pārējiem iepriekšējā punktā minētajiem kritērijiem (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 20. marts, *Menci*, C-524/15, EU:C:2018:197, 30. punkts).

Naudas sods saskaņā ar FWBG 6. panta 2. punktu

- 53 Kritēriji, kas noteikti saistībā ar naudas soda kvalificēšanu saskaņā ar *KartG* kā krimināltiesiska rakstura sodu, tiek izpildīti arī *FWBG* 6. panta 2. punktā.
- 54 Ar *FWBG* 6. panta 2. punktā paredzētajiem naudas sodu draudiem tiek transponēts Direktīvas 2019/633 6. panta 1. punkta e) apakšpunktā paredzētais pienākums piemērot naudas sodu. Saskaņā ar *FWBG* 6. panta 2. punktu, aprēķinot naudas

sodu, ir jāņem vērā pārkāpuma smagums un ilgums, pārkāpuma ilguma laikā gūtā iedzīvošanās, vainas pakāpe un finansiālās iespējas. Šim sodam saskaņā ar Direktīvas 2019/633 6. panta 1. punkta pēdējā teikumā izvirzītajām prasībām ir jābūt iedarbīgam, samērīgam un atturošam, ņemot vērā pārkāpuma būtību, ilgumu, atkārtēanos un smagumu. Līdz ar to Direktīvas 2019/633 6. panta 1. punktā kā kritērijs saistībā ar soda, ko attiecīgajai personai varētu piespriest, smaguma pakāpi (C-151/20 – *Bundswettbewerbsbehörde/Nordzucker AG, Südzucker AG, Agrana Zucker GmbH*) ir noteikts tas, ka ar to efektīvi ir jāsoda par attiecīgo netaisnību (sodišana) un jānovērš citu pārkāpumu izdarīšana preventīvā nolūkā (novēršana). Tā kā represīvais un preventīvais efekts kā soda tipiskās pazīmes (*OGH 16 Ok 52/05*) ir jāpanāk saskaņā ar Direktīvas 2019/633 6. panta 1. punkta pēdējā teikumā izvirzītajām skaidrajām prasībām, *FWBG* 6. panta 2. punkta īstenošana Austrijā ar sodu līdz 500 000 EUR apmērā ir krimināltiesiska rakstura sods.

- 55 Ņemot vērā šo Austrijas tiesību normas, kurā ir paredzēts sods, juridisko kvalifikāciju kā krimināltiesiska rakstura soda rīkojumu, ir jāatbild uz jautājumu, kādā veidā ir sodāma rīcība, ar kuru atkārtoti ir ticis pārkāpts *FWBG* 5.c panta 1. punkts, skatīts kopā ar *FWBG* I pielikuma 4. punktu (Direktīvas 2019/633 3. panta 1. punkta d) apakšpunkts), ko attiecīgajās procedūrās apgalvo prasītāja.

Austrijas sodu tiesību jēdzieni vairāku likuma pārkāpumu gadījumā – kopību doktrīna

- 56 Atšķirībā no Austrijas *Strafgesetzbuch* un Austrijas *Verwaltungsstrafgesetz* *FWBG* nav ietverts tiesiskais regulējums par to, kādā veidā ir jāpiemēro sods, ja ir izdarīti vairāki pārkāpumi.
- 57 Arī Austrijas Likumā par aizliegtu vienošanos šajā ziņā nav ietvertas tiesību normas (skat. Kopriņnikar/Mertel, no: Egger/Harsdorf-Borsch, Kartellrecht, § 29, 5. punkts).
- 58 Atkārtotu, ilgstošu konkurences tiesību pārkāpumu gadījumā saskaņā ar turpinājumā sīkāk paskaidrotajiem nosacījumiem atbilstoši pastāvīgajai judikatūrai un spēkā esošajai doktrīnai ir izveidojies vienota turpināta pārkāpuma juridiskais jēdziens, atbilstoši kuram vairākkārtējie pārkāpumi tiek dogmatiski uzskatīti par vienu nodarījumu ideālās kopības izpratnē.
- 59 Šajā lietā rodas jautājums par to, vai vairāku *FWBG* pārkāpumu gadījumā ir jāpiemēro vienota turpināta pārkāpuma juridiskais jēdziens. Šajā ziņā ir sīkāk jāanalizē vienota turpināta pārkāpuma juridiskais jēdziens.

Vienots turpināts pārkāpums

- 60 Regulas Nr. 1/2003 par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti LESD 101. un 102. pantā, 25. panta 2. punktā ir lietots termins “turpināts pārkāpums”.

- 61 Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru ir jāpieņem, ka pastāv vienots turpināts pārkāpums, ja pastāv vispārējs plāns, kurā to identiskā mērķa dēļ ietilpst dažādas darbības, kuras izkropļo konkurenci iekšējā tirgū, un neatkarīgi no tā, vai viena vai vairākas no šīm darbībām, aplūkojot tās atsevišķi, varētu arī pašas par sevi būt LESD 101. panta pārkāpums (Tiesa, C-702/19 P; Tiesa, C-642/13).
- 62 Tādējādi, ja vairākas darbības ir daļa no “vispārējā plāna”, to identiskā mērķa izkropļot konkurenci iekšējā tirgū dēļ, Komisijai ir tiesības noteikt atbildību par šīm darbībām atkarībā no dalības attiecīgajā pārkāpumā kopumā (Tiesa, C-642/13 P; šajā nozīmē skat. spriedumu lietās C-293/13 P un C-294/13 P, 156. punkts un tajā minētā judikatūra).
- 63 Ja šie nosacījumi ir izpildīti, būtu mākslīgi sadalīt ilgstošu rīcību, ko raksturo viens mērķis, un no tās izveidot vairākus neatkarīgus pārkāpumus (skat. Tiesa, C-642/13 P; Tiesa, C-702/19 P; Tiesa, C-700/19 P).
- 64 Atšķirībā no Regulas Nr. 1/2003 25. panta Austrijas *KartG* nav nošķirti turpināti pārkāpumi un cita veida pārkāpumi (Schwarz, no: Egger/Harsdorf-Borsch, Kartellrecht, § 33 KartG, 2005. gads).
- 65 Kopš nolēmuma 16 Ok 2/15b vienota turpināta pārkāpuma juridisko jēdzienu LESD 101. panta pārkāpumu gadījumā ir atzinušas arī Austrijas augstākās tiesas.
- 66 *OGH* nosprieda, ka vairākas secīgas pārkāpjošas darbības veido turpinātu pārkāpumu un juridisku vienību, ja rīcība ir savstarpēji saistīta mērķa identiskuma dēļ (viens un tas pats veidojošo elementu mērķis). Atsevišķām daļējām darbībām ir jābūt līdzīgām pēc to veikšanas veida, cieši saistītām laikā un tām jābūt pamatotām ar kopēju nodomu (16 Ok 2/15b).
- 67 Šādu kopēju pārkāpumu parasti raksturo aizliegto vienošanos dalībnieku ilgstoša pret konkurenci vērsta rīcība ar vienotu ekonomisko mērķi (16 Ok 3/23m).
- 68 *Oberster Gerichtshof* uzsver, ka, kvalificējot dažādas darbības kā turpinātu pārkāpumu, ir jāpārbauda, vai starp tām pastāv savstarpēji papildinoša saikne, ciktāl katra no tām ir paredzēta, lai novērstu vienu vai vairākas normālas konkurences sekas, un mijiedarbības rezultātā veicina visu to pret konkurenci vērsto seku sasniegšanu, ko tās autori ir centušies panākt kā daļu no vispārēja uz vienu mērķi vērsta plāna. Vispārējam plānam nav jābūt jau no paša sākuma, bet tas var būt izstrādāts laika gaitā (16 Ok 2/15b).
- 69 Tas nozīmē, ka saskaņā ar Tiesas un *OGH* vienvērtīgo judikatūru vienota un turpināta pārkāpuma juridiskais jēdziens konkurences tiesībās paredz pušu vispārējo plānu izkropļot konkurenci ar savām darbībām.
- 70 Tiesību aktos aizliegto vienošanos jomā izstrādātā vienota turpināta pārkāpuma juridiskā jēdziena piemērošana, lai sodītu par vairākkārtējiem *FWBG* pārkāpumiem, nešķiet saderīga ar sistēmu.

- 71 Ja ņem vērā to, ka Direktīvas 2019/633 un līdz ar to *FWBG* galvenais mērķis ir izlīdzināt atšķirības starp pircēju un piegādātāju spējām aizstāvēt savas intereses lauksaimniecības un pārtikas piegādes ķēdē un ka galvenā uzmanība ir pievērsta relatīvai spējai aizstāvēt savas intereses (Direktīvas 2019/633 14. apsvēruma), kļūst skaidrs, ka vairākkārtēju negodīgas tirdzniecības prakses aizlieguma pārkāpumu gadījumā šo darbību kvalificēšanu par vienotu un turpinātu pārkāpumu nav iespējama, jo nav kopēja plāna, kura mērķis ir izkropļot konkurenci plašas izstumšanas stratēģijas izpratnē. Veicot vērtējumu saskaņā ar *FWBG*, galvenā nozīme vienmēr ir individuālajām piegādes attiecībām un tajās pastāvošajai relatīvai spēju aizstāvēt savas intereses nelīdzsvarotībai.
- 72 Arī Austrijas doktrīnā tiek noliegts, ka saistībā ar negodīgu tirdzniecības praksi var tikt konstatēts pamats, lai varētu piemērot konkurences tiesībās izstrādāto juridisko jēdzienu par vienotu turpinātu pārkāpumu (Seper, no: Egger/Harsdorf-Borsch, Kartellrecht, § 6 *FWBG*, 6. punkts).
- 73 Tas nozīmē, ka jautājums par to, kādā veidā ir jāsauc pie atbildības par vairākkārtējiem Direktīvā 2019/633 standartizēto aizliegumu pārkāpumiem, ir jāatrisina saskaņā ar Austrijas (administratīvajām) krimināltiesībām.
- 74 Kā tiks izklāstīts turpinājumā, senāts, kas ir iesniedzis lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, šaubās par to, vai Austrijas tiesību dogmatikā izvēlētais risinājums atbilst Direktīvā 2019/633 izvirzītajiem kritērijiem.

Absorbcijas princips iepretim kumulācijas principam

- 75 Kā rīkoties situācijā, kad persona ir izdarījusi vairākus pārkāpumus, Austrijas krimināltiesībās ir reglamentēts *StGB* 28. pantā un Austrijas administratīvajās krimināltiesībās – *VStG* 22. pantā.
- 76 *StGB* 28. panta 1. punktā ir reglamentēts t.s. absorbcijas princips līdzīgu sodu gadījumā.
- 77 *StGB* 28. panta 1. punkts ir formulēts šādi: “Ja persona ar vienu vai vairākām atsevišķām darbībām ir izdarījusi vairākus viena vai dažāda veida nodarījumus un šie nodarījumi tiek izskatīti kopā, piemēro vienu brīvības atņemšanas sodu vai naudas sodu, ja attiecīgajos tiesību aktos ir paredzēti tikai brīvības atņemšanas sodi vai tikai naudas sodi. Šis sods ir jānosaka saskaņā ar to likumu, kurā paredzēts augstākais sods. Tomēr, izņemot sodu ārkārtas mīkstināšanu, nedrīkst piemērot sodu, kas ir mazāks par bargāko no minimālajiem sodiem, kas paredzēti attiecīgajos tiesību aktos.”
- 78 Turpretim Austrijas tiesību aktos administratīvo sodu jomā atbilstoši *VStG* 22. panta 2. punktam kā pamatnoteikums vairāku sodāmu administratīvu pārkāpumu gadījumā ir paredzēts kumulācijas princips: “Ja persona ir izdarījusi vairākus administratīvos pārkāpumus ar vairākām patstāvīgām darbībām vai ja par kādu darbību piemēro vairākus neizslēdzošus sodus, sodi tiek piemēroti

vienlaicīgi. Tas pats attiecas uz gadījumiem, kad administratīvi pārkāpumi pārklājas ar citām darbībām, par kurām administratīvajai iestādei ir jāpiemēro kriminālsods.”

- 79 Kumulācijas princips ir piemērojams visos īstas ideālas un reālas kopības gadījumos. Tāpēc, ja pārkāpuma izdarītājs, atkārtojot pārkāpumu, izdara vairākus patstāvīgus pārkāpumus un tādējādi pastāv līdzīga reāla kopība, par katru administratīvo pārkāpumu ir jāpiemēro viens sods, kas nozīmē, ka paralēli tiek piemēroti vairāki sodi (Lewisch, no: Lewisch/Fister/Weilguni, VStG3, 22. §, 9. punkts).
- 80 Tomēr, kumulējot sodus, ir jāņem vērā Eiropas tiesībās noteiktie ierobežojumi, jo īpaši samērīguma princips (Tiesa, C-64/18; Tiesa, C-746/21 P).
- 81 *FWBG* nav ietverts regulējums par to, saskaņā ar kādu principu būtu jāpiemēro sankcijas pārkāpumu kopības gadījumā.
- 82 Pamatojoties uz apsvērumu, ka kumulācijas principa piemērošana neprasa nekādu citu rīkojumu, izņemot rīkojumu par sankciju kā tādu, savukārt atbilstoši absorbcijas principam (pieskaitīšanas principam) ir jābūt paredzētiem pieskaitīšanas noteikumiem, var pieņemt, ka vairāku *FWBG* pārkāpumu gadījumā sodi (naudas sodi) ir jāpiemēro līdztekus viens otram kumulācijas principa izpratnē.
- 83 Tomēr saskaņā ar Austrijas (administratīvo) krimināltiesību doktrīnu šajā lietā nebūtu piemērojams ne dz absorbcijas princips, ne dz kumulācijas princips, jo rīcība, kuras izdarīšanu prasītāja pārmet atbildētājam, būtu jāvērtē kā tiesiskā sastāva ziņā vienota rīcība (turpināts nodarījums).

Tiesiskā sastāva ziņā vienota rīcība – vienotība

- 84 *Oberster Gerichtshof* senāta lēmums 13 Os 1/07g iezīmēja paradigmas maiņu vienotas darbības gadījumā, virzoties no turpinātā nodarījuma juridiskā koncepta uz tiesiskā sastāva ziņā vienotas rīcības juridisko konceptu.
- 85 Šajā ziņā pamatojumā 13 Os 1/07g ir pausts šāds viedoklis:

“Ciktāl agrākajā tiesu praksē “turpināta noziedzīga nodarījuma” koncepts (saskaņā ar papildu prasībām, kuru izpilde dažkārt tiek pieprasīta, bet kuras tiek piemērotas dažādi) aptvēra vairākas darbības, kas atbilst vieniem un tiem pašiem noziedzīga nodarījuma elementiem (gan mēģinājums, gan pabeigts nodarījums) un ir izdarītas ar “kopēju nodomu”, juridiski vienotā darbībā, kas nav paredzēta likumā, ar sekām, ka visi patstāvīgie līdzīgie nodarījumi tiek kvalificēti tikai kā viens vienīgs sodāms nodarījums, *Oberster Gerichtshof* jau ir atteikusies no šīs juridiskās koncepcijas pēc būtības, apstiprinot tās procesuālo dalāmību principiālajā nolēmumā SSt 56/88 = EvBl 1986/123. [..]. Atzīstot turpinātības kopsakaru uz tiesiskā sastāva ziņā vienotas rīcības kritērija pamata, notiek apzināta atteikšanās no absolūtas attieksmes attiecībā uz turpinātiem pārkāpumiem par labu pārkāpuma

specifiskuma koncepcijai. Tas tā ir tāpēc, ka atšķirība starp turpināta pārkāpuma juridisko konceptu un tiesiskā sastāva ziņā vienotu rīcību ir tāda, ka turpināta pārkāpuma juridiskais koncepts ir atvasināts no materiālo krimināltiesību vispārīgās daļas, savukārt tiesiskā sastāva ziņā vienotas rīcības juridiskais jēdziens aptver līdzīgas darbības saskaņā ar atsevišķiem noziedzīga nodarījuma sastāviem. Tādējādi aptveršanas kritēriji var atšķirties atkarībā no pārkāpuma, neradot pretrunas, kas ietekmē visu krimināltiesību sistēmu. Piekrītot Jescheck/Weigend⁵ (711. un nākamie punkti) viedoklim, par tiesiskā sastāva ziņā vienotu rīcību var runāt vienkāršas tiesiskā sastāva izpildīšanās gadījumā, t.i., izpildot likumā paredzētā tiesiskā sastāva minimālās prasības, it īpaši no vairākām darbībām sastāvošu sastāvu gadījumā un turpinātu pārkāpumu gadījumā (tiesiskā sastāva ziņā vienota rīcība šaurākā nozīmē) un gadījumos, kad runa ir tikai par nodarījuma vienotās veikšanas intensitāti (SSt 56/88), t.i., viena un tā paša nosacījuma atkārtota veikšana ātrā secībā, proti, kad pieaugums ir tikai kvantitatīvs (vienota prettiesiska rīcība) un motivācija ir vienota (vienota vaina), pat ja tiek aizskartas dažādu personu ļoti personiskas tiesiskās intereses, kā arī nodarījuma sastāva ilgstošas realizācijas gadījumā, t.i., vienotas nodarījuma situācijas un vienotas motivācijas gadījumā virzoties uz nodarījuma pabeigšanu ar vairākām atsevišķām darbībām, piemēram, pārejot no mēģinājuma uz pabeigšanu vai veicot zādzību ar ielaušanos divos posmos (darbības vienotība plašākā nozīmē).”

- 86 Kopš tā laika tiesiskā sastāva ziņā vienota rīcība plašākā nozīmē ir juridisks jēdziens, ko piemēro pastāvīgajā judikatūrā (*RIS-Justiz* RS0122006), ja ir izpildīti šādi nosacījumi:
- atkārtota viena un tā paša tiesiskā sastāva īstenošana, t.i., kvantitatīvs pieaugums (vienveidīgs prettiesiskums);
 - secīgi īsā periodā;
 - ja ir vienveidīga motivācija (vienveidīga vaina).
- 87 Ja šis nosacījums ir izpildīts, faktiski vienotas rīcības juridiskais jēdziens ir jāpiemēro arī tad, ja ir aizskartas dažādu personu tiesiskās intereses (Ratz, no: Höpfel/Ratz, Wiener Kommentar² StGB, Vorbemerkungen zu §§ 28-31, 89. punkts).
- 88 Rīcību apkopojums tiesiskā sastāva ziņā vienotā rīcībā nozīmē, ka nosacījumi tiek izpildīti vienu reizi (*RIS-Justiz* RS0120233; RS0122006). Proti, tiesiskā sastāva ziņā vienota rīcība ir gan pēc būtības, gan procesuāli viens nodarījums (11 Os 51/11a).
- 89 Administratīvo pārkāpumu tiesībās turpinātā nodarījuma juridiskais jēdziens joprojām tiek piemērots tīšu nodarījumu gadījumā. Austrijas *Verwaltungsgerichtshof* [Augstākā administratīvā tiesa] turpinātu pārkāpumu definē kā “virkni prettiesisku individuālu darbību, kuras, pateicoties izdarīšanas formas, kā arī ārējo pavadošo apstākļu līdzībai joprojām saskatāmas laika sakarības ietvaros”, un kuras saista “iepriekšēja vienota griba” (“vienots

nodoms”), “saplūst kopā, veidojot vienotu veselumu”, turklāt vienotai nodoma izšķiršanai jābūt vērstai uz aptuveni definēta vispārēja mērķa secīgu īstenošanu. Pavisam nesen *VwGH* vienotu lēmum raksturoja kā “atkārtota, līdzīga pārkāpuma motīvu” (Lewisch, no: Lewisch/Fister/Weilguni, VStG3, § 22, 20. punkts). Turpināta pārkāpuma funkcija ir apvienot atkārtotas nosacījumu izpildīšanas situācijas (“turpināti pārkāpumi”) vienā vienīgā “turpinātā pārkāpumā”. Tādējādi, ja pastāv turpināts pārkāpums, tas ir viens pārkāpums juridiskā nozīmē, par kuru ir jāpiemēro viens sods; nav iespējams kumulēt sodus par atsevišķām darbībām, kas izdarītas saistībā ar turpinātu pārkāpumu (minēts iepriekš, 24. punkts).

Secinājumi

- 90 Izskatāmajās lietās tas nozīmē, ka prasītājas izvirzītie pārmēti pret atbildētāju par to, ka, nosūtot vienlaikus 16 e-pasta vēstules ar rēķinu projektiem 16 dažādiem piegādātājiem ar minēto saturu, tā ir pārkāpusi *FWBG* 5.c panta 1. punktu, skatīts kopā ar tā I pielikuma 4. punktu, saskaņā ar Austrijas krimināltiesību doktrīnu būtu jā kvalificē kā tiesiskā sastāva ziņā vienota darbība.
- 91 Prasītājas pārmēti attiecas uz atkārtotu līdzīgu viena un tā paša nosacījuma, proti, *FWBG* 5.c panta 1. punktā ietverto nosacījumu, kas skatīts kopā ar tā I pielikuma 4. punktu, izpildīšanos (vienota netaisnība) tiešā laika sakarībā, pat vienlaicīgi, ar vienotu motivāciju vispārēja nodoma izpratnē īstenot pārveides procesu vienādos ārējos apstākļos, proti, jo īpaši īstenojot pasūtītā vadības konsultanta padomu (vienota vaina). Tādējādi saskaņā ar pastāvīgo valsts judikatūru (*RIS-Justiz* RS0122006) darbības ir jāsaprot kā juridiska vienota darbība, kas nozīmē, ka prasītājas pret atbildētāju izvirzītie pārmēti par vairākiem *FWBG* pārkāpumiem ir vērtējami kā viens *FWBG* pārkāpums.
- 92 Tas nozīmē, ka – ja prasītājas apsūdzība pēc pierādījumu iegūšanas izrādītos pareiza – naudas sods 500 000 EUR apmērā būtu jāpiemēro tikai vienu reizi par vienu pārkāpumu, pat ja tiktu skartas 16 piegādes attiecības.
- 93 Tomēr senāta, kas ir iesniedzis lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, ieskatā šāds secinājums ir pretrunā Direktīvā 2019/633 izvirzītajam mērķim izlīdzināt nevienlīdzību starp pircēju un piegādātāju spējām aizstāvēt savas intereses lauksaimniecības un pārtikas piegādes ķēdē, jo šādu līdzsvaru vienmēr var radīt tikai, pamatojoties uz individuālām piegādes attiecībām. Tas, ka, veicot vērtējumu, galvenā nozīme Direktīvas 2019/633 izpratnē vienmēr ir individuālajām piegādes attiecībām un tajās pastāvošajai nevienlīdzībai saistībā ar spējām aizstāvēt savas intereses, izriet arī no Direktīvas 2019/633 1. panta, kurā ir noteikta gada apgrozījuma attiecība starp piegādātāju un pircēju un tiek pieņemts, ka šādas gada apgrozījuma attiecības pastāvēšanas gadījumā pircēja spējas aizstāvēt savas intereses ir apdraudētas (skat. arī Direktīvas 2019/633 7. apsvērumu). Šis mērķis rosina domāt, ka attiecībā uz katru *FWBG* pārkāpumu ir jāveic atsevišķs pircēja un piegādātāja vērtējums, ņemot vērā tā gada apgrozījumu. Šādā veidā galvenā nozīme tiek piešķirta individuālām piegādātāju attiecībām.

- 94 Aplūkojot *FWBG* pārkāpumus, ko pircējs izdarījis pret vairākiem piegādātājiem, kā tiesiskā sastāva ziņā vienotu rīcību, vērtējumā galvenā nozīmē vairs netiek piešķirta relatīvajām spējām aizstāvēt savas interese, kurās bieži pastāvošā nevienlīdzība bija iemesls Direktīvas 2019/633 pieņemšanai. Tas, ka pircēja rīcība iepretim vairākiem piegādātājiem tiek vērtēta kā tiesiskā sastāva ziņā vienota rīcība, nozīmē arī to, ka konkrētajā gadījumā netiek izpildīta prasība par naudas soda iedarbīgumu, samērīgumu un atturošo iedarbību, un tādējādi var tikt apdraudēta Direktīvas 2019/633 efektivitāte. Turpretim iesniedzējtiesas ieskatā, uzliekot kumulatīvā veidā naudas sodus atkarībā no pārkāpuma vai pārkāpumu skarto piegādes attiecību skaita, tiktu efektīvi ņemtas vērā spējas aizstāvēt savas intereses.
- 95 Tā kā šāda naudas sodu kumulācija nav atļauta saskaņā ar valsts krimināltiesību doktrīnu un līdz ar to saskaņā ar Austrijas tiesībām, Tiesa tiek lūgta interpretēt Direktīvu 2019/633 un skaidrot, vai Austrijas tiesību akti atbilst šai direktīvai uzdoto prejudiciālo jautājumu izpratnē.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojuma kopsavilkums

Par pirmo jautājumu

- 96 Saskaņā ar Austrijas krimināltiesību doktrīnu prasītājas izvirzītās apsūdzības pret atbildētāju saistībā ar tās rīcību, nosūtot vienlaicīgi vairākus maksājuma pieprasījumus (rēķinu projekti), kas nav saistīti ar lauksaimniecības un pārtikas produktu pārdošanu, 16 piegādātājiem ar vienu un to pašu pamatojumu (pārveides procesa īstenošana) vienā un tajā pašā faktiskajā situācijā būtu jākvalificē kā vienots nodarījums, kas veikts, vienreiz pārkāpjot *FWBG* 5.c panta 1. punktu kopsakarā ar tā I pielikuma 4. punktu.
- 97 Šķiet apšaubāmi, vai, kvalificējot prasītājas pārmesto rīcību kā tiesiskā sastāva ziņā vienotu rīcību, par kuru tiek uzlikts (viens) naudas sods, tiktu līdzvērtīgi un efektīvi sasniegts Direktīvā 2019/633 izvirzītais mērķis izlīdzināt pastāvošās atšķirības saistībā ar spējām aizstāvēt savas intereses, kas pastāv starp pircējiem un piegādātājiem lauksaimniecības un pārtikas piegādes ķēdē. Ar pirmo prejudiciālo jautājumu un tā apakšpunktiem 1.a) un 1.b) ir jānoskaidro tas, vai saskaņā ar valsts doktrīnu veicamā kvalifikācija, proti, viens pārkāpums, atbilst Direktīvai 2019/633.

Par otro jautājumu

- 98 Tā kā nav tiesiskā regulējuma par sodu uzlikšanu, kad ir izdarīti vairāki *FWBG* paredzētie pārkāpumi, gadījumā, ja prasītājas pārmestie vairākkārtējie *FWBG* 5.c. panta 1. punkta – skatīta kopsakarā ar tā I pielikuma 4. punktu – pārkāpumi būtu jākvalificē kā vairāki nodarījumi un nevis kā vienots nodarījums, naudas sods būtu jāpiemēro kumulatīvi par katru nodarījumu. Vai kumulācijas principa piemērošana šajā lietā ir saderīga ar Direktīvu 2019/633, ir otrā prejudiciālā jautājuma priekšmets.

- 99 Proti, ja šai direktīvai būtu pretrunā tas, ka saskaņā ar Austrijas doktrīnu pret atbildētāju vērsta prasītājas pārmets par tās rīcību iepretim 16 piegādātājiem ir jākvalificē kā tiesiskā sastāva ziņā vienota rīcība, un tādējādi uz pirmo prejudiciālo jautājumu tiktu atbildēts apstiprinoši, lai iesniedzējtiesa varētu pieņemt lēmumu, ir jānoskaidro tas, vai kumulācijas principa piemērošana, proti, vairāku naudas sodu paralēla uzlikšana saskaņā ar *FWBG* 6. panta 2. punktu, ir saderīga ar Direktīvu 2019/633.

DARBA VERSIJA